

Kutatások az aquincumi katonaváros déli részén

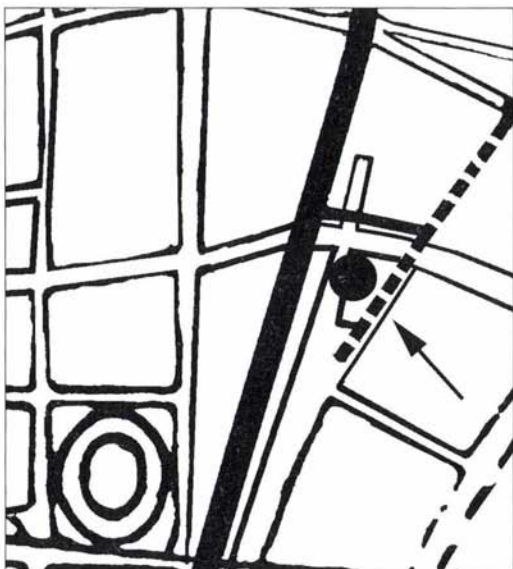
(Budapest, III. ker., Lajos utca 118-120., Pacsirtamező utca 19.)

A Lajos utca 118-120. saroktelken az OPUS Építő Kft. tervezett társasházának alapozási munkái előtt végeztünk régészeti feltárást 2000 december-2001 március folyamán. A terület határoló utcák, kis eltéréssel, máig a római utak nyomvonalát követik. A Fényes Adolf utca páros oldalán a Flórián téri legiotábort körülvevő katonaváros észak déli főútja, a limesút már az elmúlt évek feltárásai nyomán több szakaszon előkerült. (NÉMETH 1997, 255-267.; PARRAGI 1977; MADARASSY 1991, 123.; MADARASSY 1998, MADARASSY 2000, 46-55.) A Tímár utca északi házai alatt 1993-ban a Lajos utca 122. előzetes feltárásán egy hosszú bérház porticusa és zárófala, valamint ettől északra egy kelet-nyugati bekötőút széle került elő. (MADARASSY 2000) A telket harmadik oldalról határoló Lajos utca északi szakasza egy még korábbi, Flavius kori római út nyomvonalát őrzi, ez az út mely a mai Aquincum szálló környékén állomásozó ala (lovas segédcsoport) táborát (NÉMETH 1992, 81-87.) kísérte nyugat felől. (1. kép)

Research in the southern part of the Aquincum Military Town

(Budapest III, 118-120 Lajos Street, 19 Pacsirtamező Street)

Archaeological excavations were conducted preceding foundation work on a residential block designed by the OPUS Építő Kft. on the corner lot 118-120 Lajos Street between December 2000 and March 2001. The streets bordering the lot follow, with slight divergences, the path of the ancient Roman roads. The limes road, the southern main road of the Military Town, surrounding the legionary fortress on Flórián Square, were unearthed in several sections on the even number side of Fényes Adolf street during past years excavations. (NÉMETH 1997, 255-267.; PARRAGI 1977; MADARASSY 1991, 123.; MADARASSY 1998, MADARASSY 2000, 46-55.) The porticus and the end wall of a long block of flats and the edge of an east-south running approach road north of it were found under the northern houses on Tímár Street during the preliminary excavation at 122 Lajos street in 1993. (MADARASSY 2000) The northern stretch of Lajos Street, which borders the lot on its third

1. kép: Az ásítás környezetének úthálózata
 Fig. 1.: Plan of the road network around the area of the excavations

A Lajos utca 118-120. telek északi felén a régi Fényes Adolf és Lajos utcai házak pincéi, a keleti részen pedig egy észak-déli szerelőakna semmisítette meg a régészeti jelenségeket. A sekélyebb pincék alatt is csak az első-második századi jelenségek bolygatatlan altalajba lemélyített részét lehetett dokumentálni.

2000-ben csak egyetlen ponton figyelhettük meg azt az 1. századi telekhatárt, (MADARASSY 2000) melynek 2001-ben újabb szakasza került elő. Tájéolása alapján valószínűleg az alátábornot körülvevő te-

side, preserves the part of an earlier Roman road from the Flavian period. This is the road that ran along the western side of the ala fort (mounted auxiliary troops) stationed in the area of the present day Hotel Aquincum. (Fig. 1.; NÉMETH 1992, 81-87.)

The cellars of the former houses on Fényes Adolf and Lajos Streets destroyed the archaeological features on the northern side of lot 118-120 Lajos Street while the north-south oriented pit for a garage did the same kind of damage on the

eastern side. Only fragments of features from the AD 1st and 2nd centuries, sunk into the virgin soil could be observed even under the shallower cellars.

The border of the lot from the 1st century could be observed only in one place in 2000, (MADARASSY 2000) then in another section in 2001. Judging from its direction, it seems to be the remains of the settlement which surrounded the ala fort, the *vicus militaris*. (Fig. 2.)

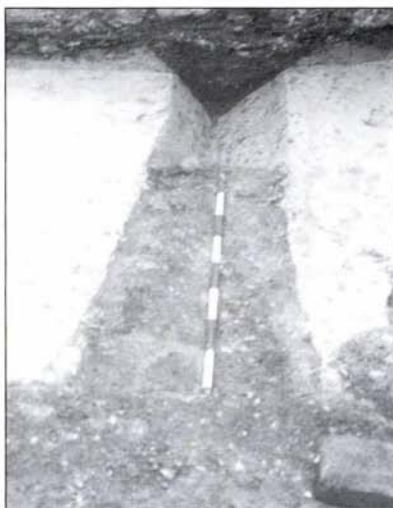
New information could be gleaned about the buildings from the first

lepülés (*vicus militaris*) emléke. (2. kép)

A 2. század első évtizedeitől a katonaváros (*canabae*) beépítettségéről nyerhettünk újabb információkat. A 2. században a limesutat keletről kísérő épületsor lezárása a Fényes Adolf utcai úttest alá esik, a telek nyugati felén a lakótömb (*insula*) központi udvara volt. Ez az udvar ekkor még beépítetlen, díszkertként funkcionált. A terület bolygatatlan részén mindenütt megtaláltuk az egykori, rendszerben ültetett növényzet nyomait. (3. kép) A kert sorban telepített kutakból öntözték, ezek közül kettőt sikerült a kútváig feltárnunk, kettőnek pedig csak metszetét dokumentáltuk.

A telek északi szélén a Timár utca túloldalán feltárt épület 3. századi bővítését találtuk. (MADARASSY 2000) A terület keleti szélén a 3. század első évtizedeiben nagyobb terprendezés után, feltehetőleg a korábbi, az alatabort kísérő út nyomvonalát módosítva, új északkelet-dél-nyugati tájolású utat alakítottak ki.

A 3. század folyamán a limesútra nyíló nagy lakóházakhoz is újabb helyiségsorokat építettek. Ebből a Septimius Severus idejére keltezhető építési periódusból egyetlen terrazzopadló metszetét dokumentálhattuk. Talán néhány évvel későbbi a ház konyhájának előkerült részle-

2. kép: Visszatöltött 1. századi telekhatár árka
Fig. 2.: Refilled ditch on the border of a lot
from the 1st century

decades of the 2nd century of the Military Town (*canabae*). The end of the row of buildings that bordered the limes road in the 2nd century was located under the road surface of Fényes Adolf Street, while the central courtyard of the block of flats (*insula*) could be found in the western part of the lot. At that time, the courtyard functioned as a decorative garden. We could find the traces of the once regularly planted vegetation throughout the undisturbed part of the area. (Fig. 3.) The garden was watered from a row of wells. Two of them could be unearthed from the very rim of the well down-

3. kép: Különböző típusú növények gyökerének nyoma a metszetfalban

Fig. 3.: Traces of the roots of various plants in the section wall

te, több különböző típusú kemencével, agyagpultokkal és egy agyagfallal kerített amforatárolóval. (4. kép) Megfigyelhettük, ahogy a ház zárófala egyre keletebbre tolódott, a század első, második és harmadik évtizedében.

A 3. század harmincas és hatvanas évei közé keltezhető az az építési periódus, amikor már az *insula* udvarát építették be. A díszkert fáit kivágták, a gyökérzet gödreit egyseges planírozással töltötték be. Ez az agyagtéglás, épület-törmelékes, épületgerendás sittréteg

wards. Two more wells could be documented only in cross-section.

At the northern edge of the lot we found the traces of the expansion of the 3rd century house brought to light on the other side of Tímár Street. (MADARASSY 2000) A new northeast-southwest oriented road was built in the first decades of the 3rd century at the eastern edge of

the area after large-scale landscaping work, probably together with the modification of the path of the earlier road that bordered the *ala* fort.

New rows of rooms were added to the large blocks of houses opening onto the *limes* road in the 3rd

4. kép: Severus-kori konyha részlete

Fig. 4.: Detail of a kitchen from Severus's time

5. kép: Fűtőcsatorna
Fig. 5.: Heating channel

borította a területet, melyre egy többször átépített monumentális *hypocaustum* épületet emeltek. Az újkori bolygatások miatt csak a *hypocaustum* alépitményének alapfalait, és egyetlen fűtőcsatorna részletét figyelhettük meg az épület keleti részén. (5. kép) A területen előkerült érmek alapján ezt az épületet még a 4. század folyamán is használhatták, az utolsó átépítés a negyedik század második felében történhetett.

Madarassy Orsolya

Irodalom/References:

NÉMETH 1997 – NÉMETH M.: Az aquincumi tábor kutatás eredményei és feladatai. Budapest Régiségei 31. (1997)

century. The section of a single terrazzo floor could be observed from this construction period, dated to the time of Septimus Severus. The unearthed fragment from the kitchen of the house was perhaps constructed somewhat later. It contained a number of different ovens, clay benches and an amphora stor-

age area enclosed by a clay wall. (Fig. 4.) We could observe that the end wall of the building was pushed more and more to the east in the first, second and third decades of the century.

The construction period, at which time the courtyard of the *insula* was built in, can be dated between the 30s and the 60s of the 3rd century. The trees in the ornamental garden were felled, the pits for the roots were filled in and uniformly levelled. A debris layer of clay bricks, fragments of building materials and beams covered the area. A several times rebuilt monumental building, furnished with a *hypocaust system*, was raised on this layer. Due to modern disturbances, only the foundation walls of the lower construction elements of the *hypocaust*

PARRAGI 1977 – PARRAGI GY.: Jelentés a Fényes Adolf utcában feltárt déli kaputorony ásatásáról. Budapest Régiségei 24. (1977)

MADARASSY 1991 – MADARASSY O.: Ecke der Timár str.-Fényes Adolf. AÉ.118. (1991)

MADARASSY 1998 – MADARASSY O. – Kárpáti Z.: Újabb épületek az aquincumi katonaváros délkeleti régiójában. Aquincumi füzetek 4 (1998)

MADARASSY 2000 – MADARASSY O.: Régészeti kutatások az aquincumi katonaváros területén. Aquincumi füzetek 6 (2000)

NÉMETH 1992 – NÉMETH M.: Stand der Forschungen in den Militärlagern von Aquincum. Carnuntum Jahrbuch 1991 (1992)

system could be unearthed together with a fragment of a single heating channel in the northern part of the building. (Fig. 5.) The coins recovered from the area reveal that the building could perhaps have been in use even in the 4th century. The last reconstruction can be dated from the second half of the 4th century.

Orsolya Madarassy